

Verkenning agrotourisme Groene Hart

Praktische handreiking voor ondernemers

Colofon

© Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, juni 2026

Opdrachtgever

Coördinatiebureau Groene Hart, Stefanie Boomsma, en
Provincie Zuid-Holland

Auteurs

A. (Annemiek) Riefel
W. (Willemijn) Blanc
R. (Rozemarijn) Pool

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem
T 06 – 53 38 35 50
E-mail: info@ruimteenvrijetijd.nl
Website: www.ruimteenvrijetijd.nl

Foto's

Het Groene Hart, eigen archief
BUREAU VOOR RUIMTE & VRIJE TIJD

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Leeswijzer	4
2	Kennismaken met agrotourisme	5
2.1	Wat is agrotourisme	5
2.2	Belang van agrotourisme	6
3	Past agrotourisme bij mij?	9
3.1	Past het bij mij?	9
3.2	Past het bij het bedrijf?	10
4	Welke vorm past het best?	12
4.1	Boerderijverkoop	12
4.2	Dagrecreatie	15
4.3	Verblijfsrecreatie	18
4.4	Waar moet ik rekening mee houden?	21
5	Hoe moet ik aan de slag?	23
5.1	De eerste stap	23
5.2	Relevante organisaties en partijen	23
5.3	Het proces bij de gemeente	27
5.4	Welke stappen moet ik ondernemen?	28
5.5	Vergunningen	31
6	Hulpmiddelen	35
6.1	Tips & valkuilen	35
6.2	Verdiepende mogelijkheden: duurzaam en regeneratief toerisme	36
6.3	Leefstijlvinder	39

6.4	Financiering & subsidies	40
6.5	Relevante onderzoeken en rapporten	43
7	Contactpersonen	45

1 Inleiding

Het Groene Hart staat voor grote uitdagingen. Voor u als agrariër brengt dat onzekerheden, maar mogelijk ook kansen. Agrotourisme kan zo'n kans zijn.

Als u overweegt u met agrotouristische activiteiten te starten, of uw huidige activiteiten wilt uitbreiden, komen er al snel vragen op u af: *Wat past bij mijn bedrijf, welke regels gelden er en hoe pak ik dit aan?* Juist die zoektocht kan ingewikkeld zijn.

Deze handreiking neemt u daarin mee. Het brengt de beschikbare informatie overzichtelijk samen en biedt praktische handvatten bij het verkennen, opzetten of verder ontwikkelen van agrotouristische activiteiten. U bepaalt zelf welke onderwerpen voor uw situatie relevant zijn.

1.1 Leeswijzer

De handreiking begeleidt u stap voor stap bij het verkennen van agrotourisme. In hoofdstuk 2 leest u wat agrotourisme is en waarom het waardevol kan zijn voor uw bedrijf. Hoofdstuk 3 helpt u bepalen of het bij u past, en hoofdstuk 4 welke vorm het beste aansluit bij u en uw bedrijf. In hoofdstuk 5 staat beschreven hoe u concreet aan de slag gaat. Tot slot vindt u in hoofdstuk 6 hulpmiddelen zoals praktische tips, valkuilen en relevante organisaties, en in hoofdstuk 7 de contactpersonen die u verder kunnen helpen.

2 Kennismaken met agrotourisme

In dit hoofdstuk leest u wat agrotourisme precies inhoudt, welke kansen het biedt en welke aandachtspunten er spelen voor u als ondernemer.

2.1 Wat is agrotourisme

Agrotourisme is een type vrijetijdsbesteding waarbij landbouw wordt gecombineerd met recreatie en toerisme. Bezoekers krijgen hierbij de kans om het boerenleven van dichtbij te ervaren. Het gaat hierbij om **alle vormen van recreatie en toerisme op nog actieve boerderijen en tuinderijen**.

Agrotourisme komt vaak voor in drie vormen:

- Verblijfsrecreatie, zoals een boerencamping, bed & breakfast, vakantiehuis of groepsaccommodatie op het erf;
- Dagrecreatie, zoals een speelboerderij, workshops, klompenpaden, workshops of rondleidingen;
- Boerderijverkoop, bijvoorbeeld de verkoop van eigen producten of streekproducten aan huis.

Deze vormen kunnen afzonderlijk voorkomen, maar worden ook regelmatig gecombineerd op één bedrijf.

Wanneer er geen actieve agrarische bedrijfsvoering (meer) is, maar wel recreatie of toerisme wordt aangeboden, heet dit plattelandstoerisme. In

deze handreiking wordt de term agrotourisme als overkoepelende term gebruikt, waarbij – tenzij anders aangegeven – ook plattelandstoerisme wordt bedoeld.

Toch blijft het verschil tussen agrotourisme en plattelandstoerisme belangrijk. Of u nog actief boert of niet maakt voor overheden verschil: bijvoorbeeld bij vergunningen en regelgeving wordt soms onderscheid gemaakt tussen beide vormen. Dit verschil kan van invloed zijn op de mogelijkheden voor het starten of uitbreiden van recreatie of toerisme activiteiten. Het is daarom verstandig om dit bij uw eigen gemeente te checken.

Recreatie = de vrijetijdsbesteding van bewoners in het Groene Hart. Dit zijn alle activiteiten in de vrije tijd (buitenshuis) met als doel ontspanning, plezier, en vermaak. Hier horen activiteiten bij zoals een rondje wandelen, sporten, uit eten gaan, naar het theater, etc.

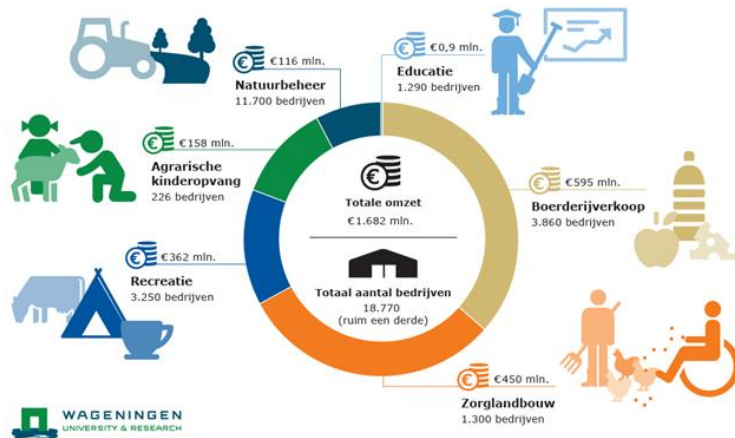
Toerisme: = De vrijetijdsbesteding van bezoekers aan het Groene Hart (dag- en verblijfbezoek).

Multifunctionele landbouw

Agrotoerisme is een vorm van multifunctionele landbouw. Dit houdt in dat een agrarisch bedrijf naast de productie van voedsel en groen ook (maatschappelijke) diensten aanbiedt, zoals zorg, natuurbeheer, of recreatie en toerisme.

Onderzoek laat zien dat landelijk al 37% van de boeren een multifunctionele tak heeft. 5% hiervan biedt één of meerdere vormen aan van agrotoerisme. Op basis van de huidige trends is de verwachting dat richting 2035 ongeveer de helft van de agrarische bedrijven één of meerdere nevenactiviteiten heeft op het bedrijf.

Figuur 2.1 Data multifunctionele landbouw in Nederland, 2024 (WUR)

2.2 Belang van agrotoerisme

De motivatie om te beginnen met agrotoerisme kan sterk verschillen. Door veranderende regelgeving en de bredere transitie binnen de sector zoeken sommige ondernemers noodgedwongen naar een extra verdienmodel om het bedrijf toekomstbestendig te houden. Voor anderen ontstaat juist de behoefte aan meer contact met mensen, of is het een familielid dat graag een nieuwe activiteit op het erf wil opzetten. Wat de aanleiding ook is: agrotoerisme kan zowel voor uw eigen bedrijf als voor de omgeving meerwaarde opleveren.

Hieronder leest u wat deze meerwaarde voor uw bedrijf en de omgeving inhoudt.

De meerwaarde voor uw eigen bedrijf

Voordelen:

- Agrotoerisme kan **extra inkomsten genereren** en zo bijdragen aan een stabiel verdienmodel.
- Het **brenkt de boer en burger dicht bij elkaar**. Door mensen op uw erf te ontvangen, laat u zien hoe uw bedrijf werkt en waar voedsel vandaan komt. Dit zorgt vaak voor begrip en waardering voor de landbouw.
- Er is steeds **meer vraag naar rust, beleven op het platteland en lokaal voedsel**. Agrotoerisme sluit hier goed op aan.

Aandachtspunten:

- Agrotoerisme past niet bij ieder agrarisch bedrijf. Of het kansrijk is, hangt af van verschillende factoren zoals **de ligging van uw bedrijf**

(bijvoorbeeld dichtbij steden, langs een fiets- en/of wandelroute), **het soort bedrijf en het ondernemerschap**.

- U bent niet alleen boer, maar ook gastheer of -vrouw. Dat vraagt om **aandacht voor uw gasten, de veiligheid (zoals veilige looproutes en duidelijke afzettingen), hygiëne**, en om een goede organisatie op het erf.
- Consumenten zijn kritisch en stellen eisen aan kwaliteit en beleving.
- Agrotourisme is niet automatisch een winstgevende activiteit.
- Een realistische blik op tijdsinvestering en regelgeving is erg belangrijk. Het opstarten en uitoefenen kan vaak veel tijd kosten, bijvoorbeeld door vergunningen, het voorbereiden en het ontvangen van bezoekers.

De meerwaarde voor de omgeving

Voordelen:

Agrotourisme levert niet alleen voordelen op voor uw bedrijf zelf, maar ook voor de omgeving.

- Activiteiten op het erf kunnen zorgen voor voorzieningen waar ook inwoners van profiteren, zoals recreatiemogelijkheden, streekproducten of ontmoetingsplekken.
- U draagt bij aan de leefbaarheid van het gebied en een sterkere **verbinding tussen stad en platteland**.
- Agrotourisme helpt bij het zichtbaar en beleefbaar houden van het agrarische landschap. Door uw erf deels open te stellen en een extra functie toe te voegen, draagt u bij aan een levendig en **aantrekkelijk buitengebied** waarin landbouw, natuur en recreatie elkaar versterken.

Aandachtspunten:

- Agrotourisme kan zorgen voor extra verkeer en parkeerdruk op en rond het erf.
Geluid en drukte kunnen invloed hebben op de directe omgeving.
Een goede afstemming met omwonenden en duidelijke afspraken helpen om overlast te beperken.

In het volgende hoofdstuk leest u meer over de verschillende vormen van agrotourisme en ontdekt u welke vorm het beste bij uw bedrijf past en waar u rekening mee moet houden.

Past agrotourisme bij mij?

3 Past agrotourisme bij mij?

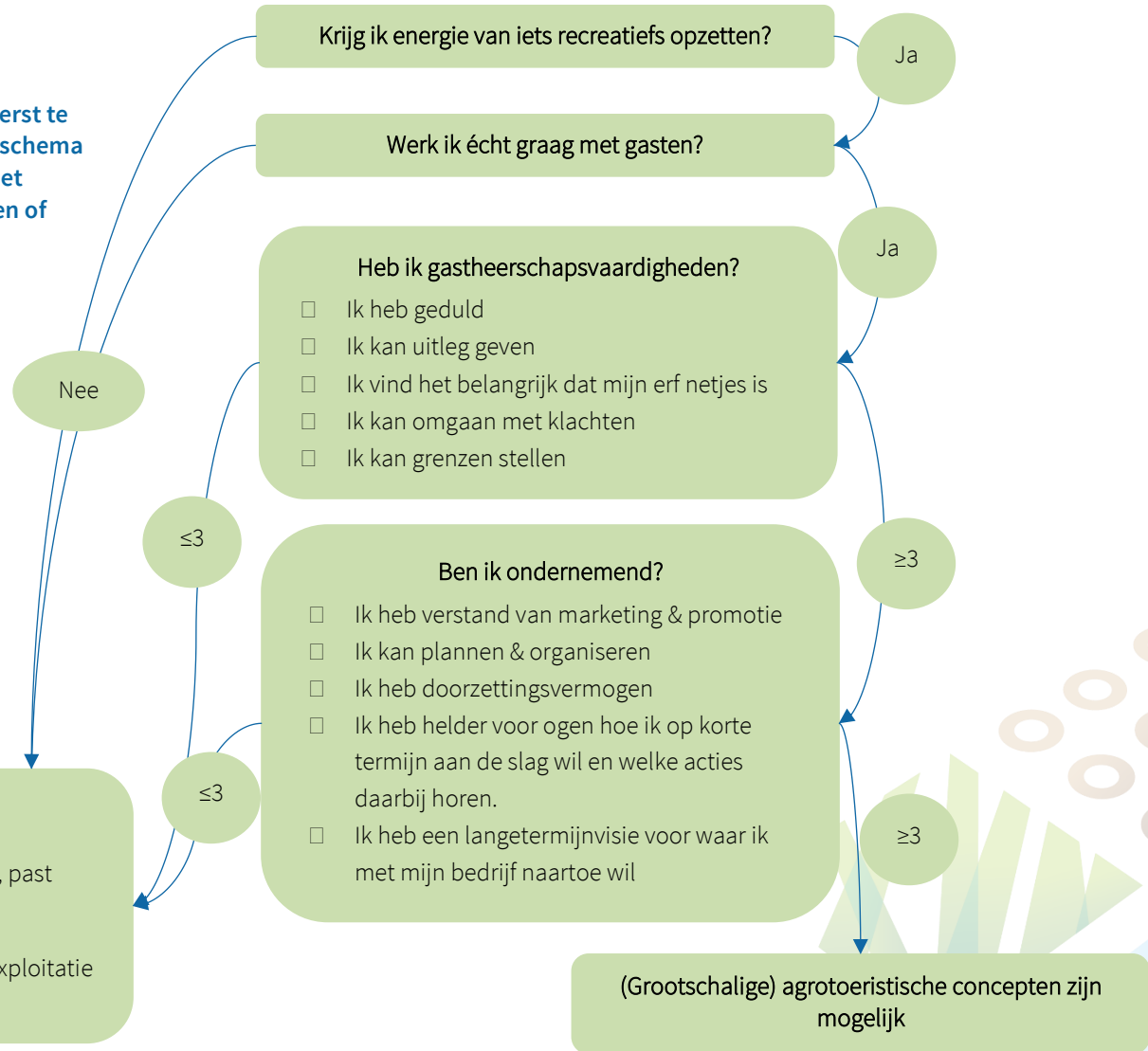
Wilt u starten met agrotourisme? Dan is het belangrijk om eerst te kijken of dit past bij u als persoon en bij uw bedrijf. Met het schema in paragraaf 3.1 kunt u nagaan of agrotourisme bij u past. Het schema in paragraaf 3.2 helpt u vervolgens om te beoordelen of agrotourisme ook goed aansluit bij uw bedrijfsvoering.

3.1 Past het bij mij?

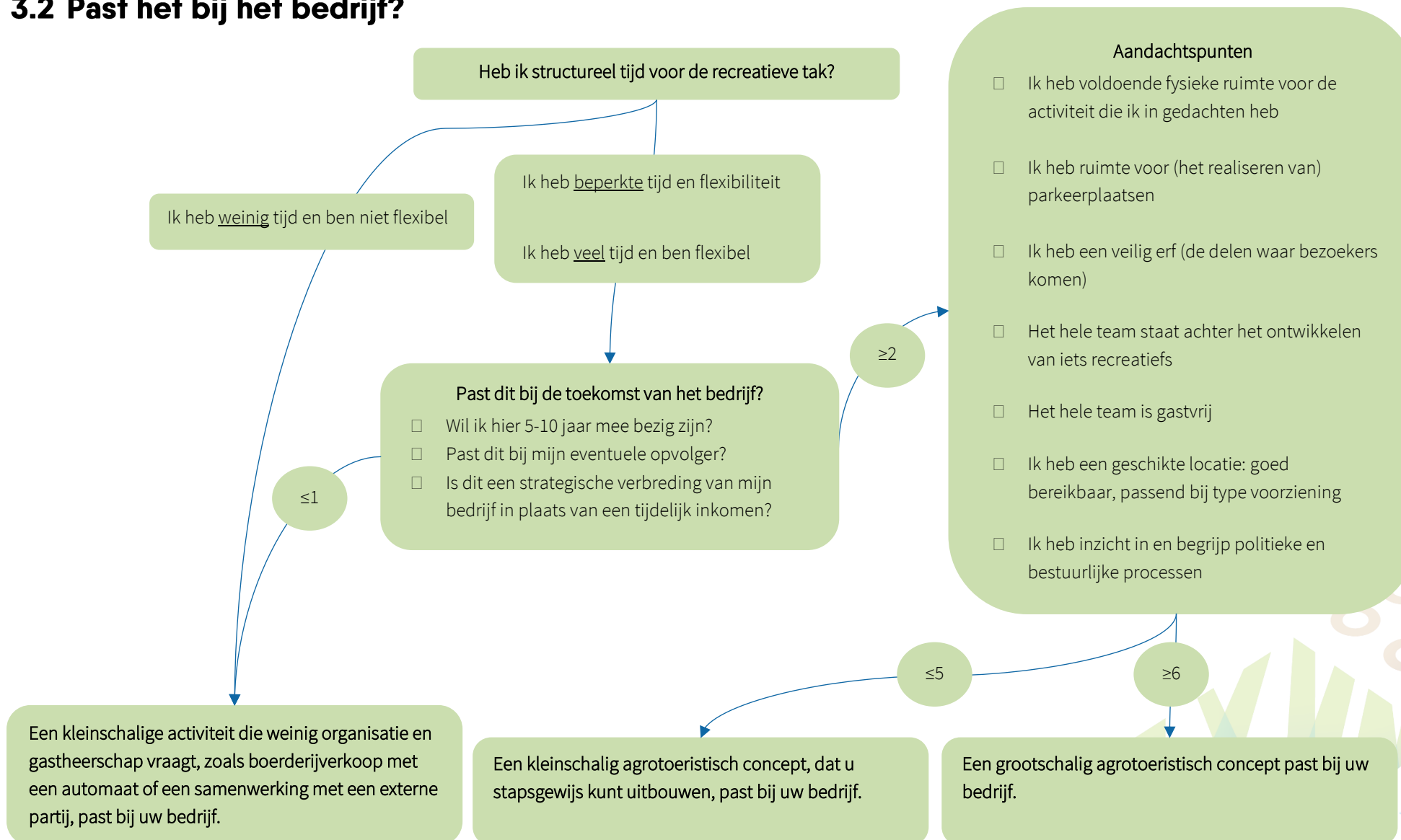
Doorloop het schema van boven naar beneden en beantwoord elke vraag met ja of nee. Volg vervolgens de pijlen die bij uw antwoord horen. Bij sommige stappen wordt gevraagd hoeveel punten u herkent (bijvoorbeeld ≥ 3); tel hierbij hoeveel uitspraken op u van toepassing zijn.

Op basis van je antwoorden komt u uit bij een advies dat past bij uw situatie: van geen agrotourisme, via kleinschalige initiatieven, tot (mogelijk) grootschaligere agrotouristische concepten.

1. Kleinschalige boerderijverkoop, zoals een melktap of zelfbedieningskraam, past wellicht beter bij u.
2. Een andere vorm van verbreding, zoals natuurontwikkeling, past wellicht beter bij u.
3. Als uw erf zich goed leent voor agrotourisme, kunt u ook samenwerken met een externe partij die de ontwikkeling, exploitatie en het beheer (deels) voor u verzorgt.

3.2 Past het bij het bedrijf?

Welke vorm past het best?

4 Welke vorm past het best?

U heb nu beter inzicht in of agrotourisme bij u en uw bedrijf past. Mogelijk heeft u al een idee van wat u wilt ontwikkelen. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de verschillende vormen van agrotourisme. Daarbij bespreken we welke persoonskenmerken en kwaliteiten passen bij elke vorm, welke activiteiten eronder vallen en welke aandachtspunten daarbij belangrijk zijn. Ook laten we per type vorm een aantal inspiratiebeelden zien.

4.1 Boerderijverkoop

Boerderijverkoop vind ik bij mij passen, want:

Ik heb een kwalitatief goed product waar ik trots op ben en dat ik graag verkoop.

Mijn bedrijf ligt op een gunstige locatie waar bezoekers langskomen of makkelijk kunnen komen.

Ik heb er geen enorme investering voor nodig, dat hangt natuurlijk wel af van hoe groots ik het aanpak.

Het kost me relatief weinig tijd, zeker als ik het slim combineer met zelfbediening en de grootte van mijn verkoop.

Afhankelijk van hoeveel zelfbediening ik gebruik, hoef ik maar beperkt gastheer te zijn.

Vormen van boerderijverkoop

Er zijn verschillende vormen van boerderijverkoop. Vormen met meer zelfbediening vragen minder de tijdsinvestering en gastheerschap. De volgende vormen zijn mogelijk, waarbij de laatste meer gastheerschap en tijdsinvestering vragen.

- Melktap
- (Eier)automaat
- Zelfbedieningskraam
- Kleine winkel
- Landwinkel (met georganiseerde proeverijen)

Toekomst

U kunt klein beginnen met boerderijverkoop en langzaam uitbreiden naarmate uw naamsbekendheid en klandizie groeien. Ook kunnen het type werkzaamheden uitgebreid worden met dagrecreatie activiteiten, eventueel waarbij de producten centraal staan, zoals proeverijen, rondleidingen, workshops en horeca.

Aandachtspunten

Waar moet u allemaal aan denken?

1. Regelgeving

- Inschrijving of toevoeging nevenactiviteit KvK
- Toetsing aan het bestemmingsplan (onder de Omgevingswet)
- Registratie bij Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
- Etiketteringseisen (ingrediënten, allergenen, THT)
- Weegschalen geijkt door Nederlands Meetinstituut erkende keurders. [Lees meer over de regels voor het gebruik van weegschalen.](#)
- Vergunningen wanneer u ook producten van anderen wil verkopen (zie paragraaf 5.6)

2. Voedselveiligheid & hygiëne

- Koeling (temperatuurregistratie)
- Hygiënische werkruimte
- Handwasvoorziening
- Gescheiden opslag rauw/bereid

3. Veiligheid

- Brandveiligheidsmelding of vergunning
- Vluchtwegen en noodverlichting
- BHV (afhankelijk van bezoekersaantallen) [Lees meer over bedrijfshulpverlening via de Nederlandse Arbeidsinspectie.](#)
- Risico Inventarisatie & Evaluatie. [Bekijk het stappenplan voor het opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie.](#)
- Duidelijke afscheiding tussen bezoekers en landbouwmachines/dieren

4. Inrichting & voorzieningen

- Logische routing
- Duidelijke prijskaartjes
- Betalingsmogelijkheden (pin, QR)
- Voorraadbeheer
- Cameratoezicht (bij zelfbediening)
- Productinformatie

5. Samenwerking & verkoop

- Producten van collega-boeren (let op aansprakelijkheid, zie verzekeringen)
- Heldere afspraken over inkoop en marges
- Streekkeurmerken (optioneel)

6. Praktisch & bereikbaarheid

- Parkeerbeleid (verkeersveiligheid)
- Zichtbaarheid vanaf de weg
- Aanrijroutes en toeristische informatiebebording
- Bewegwijzering

7. Verzekeringen

- Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering
- Productaansprakelijkheid (bij verkoop eigen/anderens producten)

Boerderijverkoop - Kaasboerderij Speksnijder, Lekkerkerk

Kaasboerderij Speksnijder heeft onder andere een landwinkel waar diverse boerderijproducten worden verkocht. Zo ook kaas van hun eigen koeien. In de winkel staat ook een melktap. Daarnaast biedt Speksnijder ook de mogelijkheid om te vergaderen met catering.

[Bekijk de website van Kaasboerderij Speksnijder.](#)

Terras/proeverij – Riekjeshoeve, Brandwijk

Bij Riekjeshoeve kan je terecht voor lunch of kopje thee of koffie met wat lekkers erbij. Ze hebben een buitenterras voor mensen die langskomen, voor groepen kan een zaal afgehuurd worden. Ook kan er genoten worden van een boeren high tea.

[Bekijk de website van de Riekjeshoeve.](#)

4.2 Dagrecreatie

Dagrecreatie vind ik bij mij passen, want:

Ik heb voldoende ruimte en faciliteiten om bezoekers veilig en comfortabel te ontvangen.

Ik vind het leuk om mensen te ontvangen en een positieve ervaring te bieden.

Ik kan omgaan met drukte van (groepen) mensen en ik behoud het overzicht, ook wanneer het druk is.

Ik kan enthousiast uitleg geven over mijn bedrijf, producten, diensten en werkzaamheden.

Ik kan activiteiten plannen en bezoekersstromen in goede banen leiden.

Ik houd rekening met de risico's op het erf en ik zorg voor een veilige omgeving voor bezoekers.

Ik ben bereid grote investeringen te doen, afhankelijk van het type dagrecreatie wat ik wil aanbieden.

Vormen van dagrecreatie

Er zijn verschillende vormen van dagrecreatie mogelijk. Dagrecreatie omvat alle ontspannende en/of recreatieve activiteiten die mensen in hun vrije tijd ondernemen zonder te overnachten. Voorbeelden hiervan zijn:

- Speelweide
- Rondleidingen
- Pluktuin
- Workshops
- Vergaderruimte
- Horeca
- Educatie
- Rustpunten
- Boerenlandpaden

Toekomst

De werkzaamheden kunnen uitgebreid worden met diverse verschillende activiteiten. Een pluktuin kan ook gepaard gaan met een rondleiding met uitleg, of een speelweide met horeca. Diverse combinaties zijn mogelijk.

Aandachtspunten

Waar moet u allemaal aan denken?

1. Regelgeving

- Inschrijving of toevoeging nevenactiviteit KvK
- Toetsing aan het bestemmingsplan (onder de Omgevingswet)
- Vergunningen (zie paragraaf 5.5)
- Geluidsnormen bij evenementen

- Speeltoestelkeuring (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen)

2. Veiligheid

- Brandveiligheidsmelding of vergunning
- Vluchtwegen en noodverlichting
- BHV (afhankelijk van bezoekersaantallen) [Lees meer over bedrijfshulpverlening via de Nederlandse Arbeidsinspectie.](#)
- Risico Inventarisatie & Evaluatie. [Bekijk het stappenplan voor het opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie.](#)
- Duidelijke afscheiding tussen bezoekers en landbouwmachines/dieren

3. Horeca & voedselveiligheid

- HACCP-plan. [Lees meer over voedselveiligheid en HACCP via de Kamer van Koophandel.](#)
- Registratie bij Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
- Koeling, hygiëne, allergeneninformatie
- Legionellabeheer bij tappunten

4. Voorzieningen & inrichting

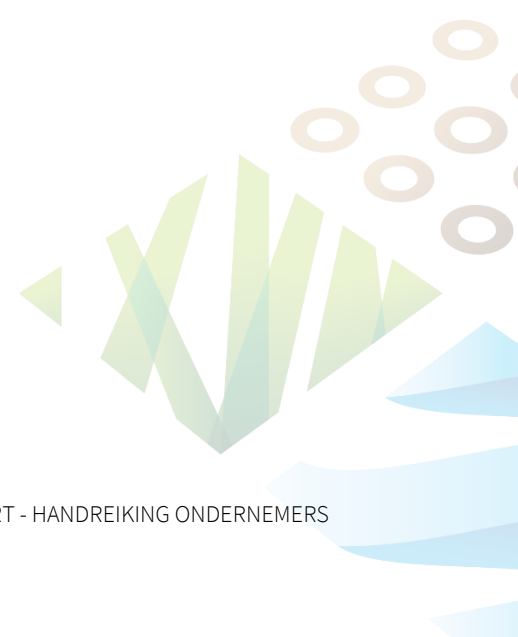
- Goede sanitaire voorzieningen (toegankelijkheid!)
- Parkeerbeleid (verkeersveiligheid)
- Duidelijke looproutes
- Bewegwijzering
- Veilige erfafscheiding
- Overdekte ruimte bij slecht weer

5. Organisatie & bedrijfsvoering

- Reserveringssysteem
- Duidelijke huisregels
- Bezoekersregistratie (AVG-proof)
- Gastvrijheid en communicatieve vaardigheden
- Tijdsinvestering (hoog in weekenden/seizoenen)

6. Verzekeringen

- Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering
- Aansprakelijkheid voor bezoekers
- Eventueel evenementenverzekering

Theehuis en kinderboerderij – Juffrouw Jansen, Hilversum

Boerderij Juffrouw Jansen is naast een melkveehouderij en zorgboerderij ook een kinderboerderij met theehuis. In het theehuis kan je terecht voor koffie, lunch of borrel. Ook kunnen er kinderfeestjes en vergaderingen plaatsvinden, waarbij een rondleiding over het melkveebedrijf mogelijk is.

[Bekijk de website van Juffrouw Jansen.](#)

Activiteiten – Boer Hans Activiteiten, Montfoort

Bij Boer Hans Activiteiten kan je op de voormalige veehouderij klompen-, voet- en midgetgolf en andere boerenspellen spelen. Ook kunnen familiedagen, kinderfeestjes en vergaderingen gehouden worden.

[Bekijk de recreatieve activiteiten van Boer Hans.](#)

Workshops en rondleiding – Booij Kaasmakers, Streefkerk

Bij de kaasmakerij Booij kan je een rondleiding volgen waarbij je alles te weten komt over kaasmaken. Ook kan je een workshop volgens waarin je ambachtelijke kaas of boter leert maken. Daarnaast verkopen ze ook hun eigen kazen en die van hun burens.

[Lees meer over workshops en rondleidingen bij Booij Kaasmakers.](#)

4.3 Verblifsrecreatie

Verblifsrecreatie vind ik bij mij passen, want:

Ik vind het leuk om mensen te ontvangen en een positieve ervaring te bieden.

Mijn bedrijf ligt in een mooie omgeving waar genoeg te beleven is.

Ik ben sterk in planning en organisatie, van reserveringen tot schoonmaak en onderhoud.

Ik ben bereid grote investeringen te doen.

Ik denk na over de lange termijn en weet dat het rendement later komt.

Ik ben flexibel en vindt het geen probleem als gasten op verschillende momenten om aandacht vragen, ook buiten reguliere werktijden.

Vormen van verblifsrecreatie

Er zijn verschillende vormen van verblifsrecreatie mogelijk. De omvang van de investering varieert afhankelijk van het type accommodatie. Daarnaast bestaan er ook de optie om bijvoorbeeld reserveringen door een derde partij te laten verzorgen. Voorbeelden van verblifsrecreatie zijn:

- Camperplaatsen
- Boerderijcamping
- B&B
- Vakantiehuisjes
- Groepsaccommodatie

Aandachtspunten

Waar moet u allemaal aan denken?

1. Regelgeving

- Inschrijving of toevoeging nevenactiviteit KvK
- Toetsing aan het bestemmingsplan (onder de Omgevingswet)
- Maximaal aantal slaapplekken (gemeentelijke regels)
- Vergunningen (zie paragraaf 5.5)
- Provinciale eisen (bijv. landschappelijke inpassing)

2. Veiligheid

- Brandveiligheidsmelding of vergunning
- Vluchtwegen en noodverlichting
- BHV (afhankelijk van bezoekersaantallen) [Lees meer over bedrijfshulpverlening via de Nederlandse Arbeidsinspectie.](#)
- Risico Inventarisatie & Evaluatie. [Bekijk het stappenplan voor het opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie.](#)

- Duidelijke afscheiding tussen bezoekers en landbouwmachines/dieren

▪

3. Exploitatie & bedrijfsvoering

- Nachregister bijhouden
- Toeristenbelasting afdragen
- Algemene voorwaarden opstellen
- Annuleringsbeleid
- Online zichtbaarheid

4. Voorzieningen

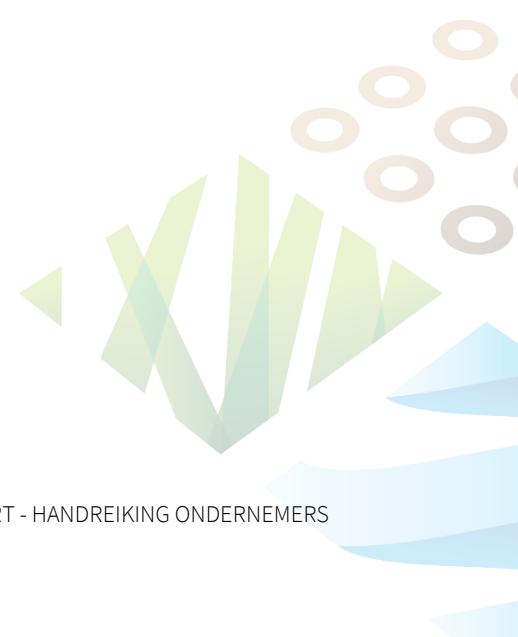
- Sanitair volgens normen
- Legionellapreventieplan
- Afvalverwerking
- Voldoende parkeergelegenheid
- Privacy voor gasten én voor je eigen gezin

5. Verzekeringen

- Recreatieverzekering
- Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering
- Aangepaste opstalverzekering (logiesfunctie)
- Aansprakelijkheid voor gasten

6. Extra aandachtspunt

- De ontwikkeling is kapitaalintensief en afhankelijk van het type accommodatie
- Het proces is regeltechnisch vaak complexer
- De ontwikkeling vergt vaak meer tijd

Boerderijcamping – Boerderij De Straat-Hof, Kaag en Braassem

Boerderij De Straat-hof biedt camper- en kampeerplaatsen aan in Het Groene Hart. Daarnaast kan je ook verblijven in een pipowagen met uitzicht op de koeien. Ook vergaderen en activiteiten voor jong en oud worden aangeboden. [Bekijk de overnachtingsmogelijkheden bij Boerderij De Straat-Hof.](#)

Vakantiehuisen – Boerderij de Eenzaamheid, Warmond

Boerderij de Eenzaamheid verhuurt vakantiewoningen met uitzicht over het water en de omliggende weilanden. Daarnaast produceert de boerderij de Wilde Weide kaas, die onder meer verkrijgbaar is in hun stadsboerderijwinkel OOGST in Leiden. Bij uitzondering stelt de boerderij haar deuren ook open voor kleinschalige culinaire evenementen.

[Bekijk de website van Boerderij De Eenzaamheid.](#)

Vakantiehuisjes – Cabiner Harvest

Cabiner Harvest werkt samen met boeren om kleinschalige verblijfsaccommodaties te ontwikkelen op regeneratieve landbouwbedrijven. Cabiner verzorgt de verhuur en reserveringen, terwijl de boer verantwoordelijk is voor de schoonmaak en het dagelijks beheer van de huisjes.

[Lees meer over het verblijfsconcept Cabiner Harvest.](#)

4.4 Waar moet ik rekening mee houden?

U heeft besloten dat u aan de slag wil met agrotourisme als nevenfunctie. Bij het opzetten van deze nevenfunctie is het belangrijk om over een aantal zaken na te denken.

1. Strategie

Heeft u nagedacht of het product dat u wilt aanbieden past bij u, uw bedrijf en uw gezin? Valt het te combineren met de werkzaamheden die u nu heeft. Is het product dat u wilt aanbieden seizoensgebonden? Heeft u een beeld van hoe uw activiteiten zich ontwikkelen op de korte (1 jaar), middellange (5 jaar) en lange termijn (10 jaar)? En kiest u ervoor om stapsgewijs te groeien of om het direct groots aan te pakken?

2. Financieel

Wat is het verdienmodel van het product? Welke investeringen moet u doen en wat gaan uw opbrengsten zijn? Zal dit rendabel zijn? Zijn er subsidies waarvan u gebruik kan maken (zie paragraaf 6.4). En wat zijn de administratieve lasten?

3. Imago & positionering

Denk na over uw verhaal: wilt u uw bezoekers iets laten leren, of juist een moment van rust bieden? Welke doelgroep wilt u aantrekken en past deze bij u? Hoe gaat u uw onderneming promoten? En zijn er netwerken of streekmarketingorganisaties waarbij u aan zich kunt sluiten (zie paragraaf 5.2)

4. Realiteitscheck

Heeft u nagedacht over het aantal bezoekers dat u wilt ontvangen? Meer bezoekers betekent vaak meer regelgeving, grotere aansprakelijkheid, minder privacy en een hogere druk op planning en organisatie.

5. Sociaalmaatschappelijke bijdrage

Heeft u nagedacht over hoe uw bedrijf een positieve bijdrage kan leveren aan uw omgeving? Agrotourisme kan bijvoorbeeld bijdragen aan bewustwording over landbouw, natuur en voedselproductie. Ook kunt u samenwerking zoeken met lokale ondernemers, bijdragen aan de leefbaarheid van het platteland of educatieve activiteiten aanbieden voor scholen en bezoekers. Ook kunt u denken aan vormen van regeneratief toerisme (zie paragraaf 6.2)

Hoe moet ik aan de slag?

5 Hoe moet ik aan de slag?

U weet wat u wilt ontwikkelen, maar hoe nu verder? U hoeft nog niet alles volledig uitgewerkt te hebben, maar het helpt wel om inzicht te krijgen in de stappen die u te wachten staan. In dit hoofdstuk leest u wat er met uw aanvraag gebeurt bij de gemeente en vindt u meer informatie over onderwerpen als het ondernemingsplan, het financieel plan, de Omgevingswet en vergunningen. Gelukkig staat u er niet alleen voor: er zijn veel organisaties en partijen die u kunnen ondersteunen. Verderop in dit hoofdstuk vindt u een overzicht van relevante organisaties en partijen.

5.1 De eerste stap

Begin klein en overzichtelijk. Zet kort op papier wat u wilt doen, voor wie, waar op uw erf en wat u nodig hebt. Dit vormt de basis voor uw ondernemingsplan. Verken daarna of uw idee financieel haalbaar is en werk dit uit in een financieel plan. In paragraaf 5.4 leest u meer over hoe u hiermee aan de slag kunt.

Neem daarnaast tijdig contact op met uw gemeente. Het is namelijk belangrijk om na te gaan of uw plan past binnen de Omgevingswet en het omgevingsplan van uw gemeente. Sommige trajecten, zoals een vergunningaanvraag of aanpassing van het omgevingsplan, kunnen lang duren. Houd hier daarom rekening mee. Zo voorkomt u teleurstellingen later in het traject.

5.2 Relevante organisaties en partijen

Er zijn diverse organisaties die u kunnen ondersteunen, zoals plattelandscoaches, adviesbureaus, verenigingen en verschillende platforms. Zij kunnen u helpen met bijvoorbeeld advies over regels en

vergunningen, financiën, marketing of netwerk. Het aanbod kan per gemeente en provincie verschillen, kijk daarom goed wat er in uw regio beschikbaar is.

Plattelandscoaches/erfcoaches

Plattelandscoaches kunnen helpen bij het verkennen van plannen voor bijvoorbeeld agrotourisme. Ze denken mee over de haalbaarheid, regelgeving en kansen in uw regio. Vaak hebben ze goed zicht op subsidies en lokale initiatieven, en kunnen u gericht doorverwijzen naar passende partijen of vervolgstappen.

Veel plattelands- of erfcoaches zijn verbonden aan een gemeente en/of provincie en (deels) gesubsidieerd. In hoofdstuk 7 staat een overzicht van contactpersonen die u binnen uw gemeente kunt benaderen.

LaMi plattelandscoaches (provincie Utrecht)

Bent u agrarisch ondernemer in de provincie Utrecht? Dan kunt u ook terecht bij de plattelandscoaches van LaMi (Landbouw en Milieu). Dit is een initiatief van de provincie Utrecht, waarbij u kosteloos en onafhankelijk advies krijgt over uiteenlopende vraagstukken; van subsidiemogelijkheden en nieuwe verdienmodellen tot het toekomstbestendig maken van uw bedrijf.

- Via dit programma ontvang u 25 uur aan coaching, begeleiding en advies, zonder eigen bijdrage.
- [Lees hier meer over de ondersteuning door LaMi Plattelandscoaches](#) of bel 030-327 07 00.

Adviesbureaus

Er zijn diverse adviesbureaus, zoals Stimuland en KnowWhy, die u als agrariër kunnen ondersteunen bij uw ontwikkelingen. Ze kunnen u o.a. helpen met het netwerk, strategie, coördinatie en vergunningen.

- [Bekijk de ondersteuningsmogelijkheden voor agrarische ondernemers bij Stimuland.](#)
- [Bekijk de website van adviesbureau KnowWhy.](#)

Kennisinstellingen

Voor meer inzicht in ontwikkelingen rond agrotourisme en multifunctionele landbouw is veel informatie beschikbaar bij landelijke organisaties en kennisinstellingen.

Zo besteedt LTO als belangenorganisatie voor agrariërs veel aandacht aan multifunctionele landbouw, praktijkervaringen en ondersteuningsmogelijkheden. Het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) geeft inzicht in trends in recreatie en toerisme, zoals wat bezoekers zoeken en verwachten. Daarnaast besteden zij ook veel aandacht aan agrotourisme. Ook Wageningen University & Research (WUR) doet onderzoek naar onder andere multifunctionele landbouw, verdienmodellen en de toekomst van de sector.

- [Bekijk de website van LTO voor informatie over multifunctionele landbouw.](#)
- [Bekijk de website van NBTC voor informatie over agrotourisme.](#)
- [Lees meer over onderzoek naar multifunctionele landbouw van WUR.](#)

Samenwerken met recreatieconcepten

Het ontwikkelen en opzetten van een recreatieconcept hoeft u niet zelfstandig te doen. Er zijn verschillende samenwerkingen die u kunt aangaan. Bijvoorbeeld wanneer u agrotourisme op uw erf als kansrijk ziet, maar dit niet zelf wilt organiseren of uitvoeren, kunt u ook een samenwerking aangaan met partijen die dit volledig of gedeeltelijk uit handen nemen. Denk hierbij aan recreatieconcepten zoals Cabiner, BoerenBed en Farmcamps. Deze partijen doen meer dan alleen promotie of het bieden van een netwerk. Zij nemen (een groot deel van) de organisatie en uitvoering van recreatieve activiteiten uit handen, zoals boekingen, marketing en soms ook het beheer of de inrichting. Dit kan tijd en werk schelen, omdat u minder zelf hoeft te regelen. Daar staat tegenover dat deze samenwerking kosten met zich meebrengt en dat u minder directe invloed hebt op de invulling en het contact met uw gasten. Of deze vorm van samenwerking passend is, hangt af van uw bedrijf en de mate waarin u zelf betrokken wilt blijven. Niet elke vorm van samenwerking past bij iedere ondernemer.

Overzicht van organisaties voor kennis, netwerk en inspiratie

Hier vindt u een overzicht van een aantal organisaties en initiatieven die u goed kunnen ondersteunen. Denk aan netwerkorganisaties, platforms, keurmerken of partijen die ondersteunen bij uitvoering, promotie of marketing.

De lijst is niet volledig, maar geeft u een goed startpunt om te zien welke samenwerkingen bij uw bedrijf en plannen kunnen passen.

De namen van de organisaties zijn aanklikbaar en verwijzen naar hun websites, waar u meer informatie kunt vinden.

Het Groene Hart

Soort organisatie:

Regionaal netwerk en kennisorganisatie

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor inspiratie, kennis, regionale samenwerking en informatie over initiatieven in het Groene Hart.

Voor wie:

Verblijfs-, dagrecreatie en boerderijverkoop

Struinen & Vorsen

Soort organisatie:

Een netwerkorganisatie en promotieplatform voor een recreatieve en agrarische beleving in Het Groene Hart.

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor inspiratie en promotie van uw bedrijf.

Voor wie:

Verblijfs-, dagrecreatie en boerderijverkoop

Landwinkel Coöperatie

Soort organisatie:

Coöperatie en concept voor boerderijwinkels

Waarvoor kunt u hier terecht:

Voor ondersteuning bij boerderijverkoop, marketing en winkelconcepten.

Voor wie:

Boerderijverkoop

Groene Hart Streekproducten

Soort organisatie:

Streekproductennetwerk

Waarvoor kunt u hier terecht:

Voor promotie, samenwerking en afzet van streekproducten.

Voor wie:

Boerderijverkoop

Rustpunt.nu

Soort organisatie:

Platform en netwerk

Waarvoor kunt u hier terecht?

Als u een rustpunt voor wandelaars en fietsers wilt ontwikkelen op uw erf.

Voor wie:

Dagrecreatie

Coöperatie De Groene Klaver (Boerenlandpaden)

Soort organisatie:

Een coöperatie van boeren, tuinders en bollenkwekers.

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor het ontwikkelen en onderhouden van boerenlandpaden over uw erf.

Voor wie:

Dagrecreatie

IVN Natuureducatie

Soort organisatie:

Kennis- en educatieorganisatie

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor inspiratie en ondersteuning bij het organiseren van educatieve activiteiten, zoals excursies en rondleidingen.

Voor wie:

Dagrecreatie

In Het Groen (Vekabo)

Soort organisatie:

Vereniging voor en door kleinschalige plattelandscampings en -accommodaties

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor promotie, belangenbehartiging en kennis bij het beheren en aanbieden van kleinschalige verblijfsrecreatie op het platteland.

Voor wie:

Verblijfsrecreatie

SVR - Stichting Vrije Recreatie

Soort organisatie:

Vereniging en promotieplatform

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor ondersteuning, kennis en een netwerk bij het opzetten en promoten van kamperen bij de boer, en om uw bedrijf zichtbaar te maken voor recreanten.

Voor wie:

Verblijfsrecreatie

FarmCamps

Soort organisatie:

Recreatieconcept en samenwerkingspartner

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor samenwerking bij het realiseren van boerderijvakanties op uw erf met een vast concept, inrichting, organisatie en promotie.

Voor wie:

Verblijfsrecreatie

Cabiner

Soort organisatie:

Recreatieconcept en samenwerkingspartner

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor samenwerking bij het plaatsen en verhuren van kleinschalige bedrijven op een rustige en natuurlijke plek op uw land.

Voor wie:

Verblijfsrecreatie

BoerenBed

Soort organisatie:

Recreatieconcept en samenwerkingspartner

Waarvoor kunt u hier terecht?

Voor ondersteuning bij het opzetten en aanbieden van verblijfsrecreatie op uw erf, inclusief concept en marketing.

Voor wie:

Verblijfsrecreatie

5.3 Hoe verloopt het proces bij de gemeente?

Wanneer u contact opneemt met de gemeente, kijkt de gemeente meestal eerst op hoofdlijnen met u mee. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol. Zij denkt mee over de mogelijkheden, toetst de ruimtelijke haalbaarheid en wijst u de weg binnen de procedures, vergunningen en relevante loketten. U blijft als ondernemer zelf verantwoordelijk voor uw idee, de keuzes die u maakt en de verdere uitwerking van uw plan. In het figuur hiernaast ziet u globaal welke stappen de gemeente moet zetten en hoe het advies aan u als ondernemer tot stand komt.

De gemeente kijkt onder andere of uw initiatief past binnen het omgevingsplan en de omgevingsvisie. Ook kijkt de gemeente naar de gevolgen voor de omgeving. Omdat een initiatief vaak meerdere onderwerpen raakt, moeten meestal ook meerdere afdelingen en deskundigen meekijken. Daardoor kan het soms lang duren voordat u duidelijkheid krijgt. Een speelboerderij als dagrecreatie kan bijvoorbeeld zorgen voor extra verkeer, geluid of parkeerdruk. De mogelijke impact daarvan moet worden onderzocht voordat de gemeente een goed beeld heeft van de haalbaarheid.

Daarna ontvangt u meestal een advies: positief, positief onder voorwaarden of negatief. Soms zijn aanpassingen mogelijk om een initiatief beter passend te maken. Ga daarom vroeg in gesprek, zodat u tijdig weet wat er nodig is.

Stappenplan voor aanvragen

Begeleiding van initiatiefnemers bij agrotourisme

Rol van de gemeente

De gemeente heeft vooral een faciliterende rol: meedenken over mogelijkheden, toetsen van de ruimtelijke haalbaarheid en de weg wijzen binnen procedures, vergunningen en loketten. Soms heeft de gemeente ook een actievende of verbindende rol, bijvoorbeeld binnen gebiedsprogramma's of plattelandsbeleid.

1 Eerste verkenning (quickscan)

Doel: eerste inschatting van kansrijkheid, richting en benodigde vervolgroute

- Aard van het initiatief bepalen
- Voorbeelden: logies, dagrecreatie, educatie, horeca of combinaties
- Agrotourisme of plattelands toerisme?
- Past het binnen het omgevingsplan?
- Past het binnen de omgevingsvisie?
- Is het initiatief kansrijk?
- Zo niet: onder voorwaarden mogelijk via BOPA of planwijziging

2 Integrale voorbespreking (omgevingstafel)

Doel: komen tot een integraal gedragen adviesrichting

Ruimtelijke inpassing

- Past het binnen functies en regels?
- Zo nee: BOPA mogelijk?
- Of wijziging van het omgevingsplan nodig?

Beleidsmatige wenselijkheid

- Past het initiatief binnen omgevingsvisie en beleidskaders?

Overige kaders

- Milieu
- Veiligheid en gezondheid
- Water en bodem
- Provinciale en rijksregels
- Natura 2000 waar relevant

Afstemming met initiatiefnemer

- Initiatief verder duiden en bijsturen
- Aansluiting bij ondernemer en bedrijfsvoering
- Participatie met de omgeving is nodig
- Initiatiefnemer organiseert participatie
- Gemeente stelt kaders en beoordeelt kwaliteit

3 Advisering

Positief advies

- Initiatief is passend of onder voorwaarden mogelijk
- Door naar formeel traject
- Omgevingsvergunning (eventueel met BOPA)
- En/of wijziging van het omgevingsplan

Negatief of niet passend advies

- Initiatief past niet binnen beleid of omgevingsplan
- Gemeente motiveert waarom
- Waar mogelijk: alternatieven of aanpassingen benoemen

5.4 Welke stappen moet ik ondernemen?

5.4.1 Ondernemingsplan ¹

Als u een idee hebt, is het belangrijk om dit vervolgens uit te werken in een ondernemingsplan. Dit is een document waarin u de plannen voor het bedrijf beschrijft.

Beschrijf kort wat u wilt doen, hoe u dit wilt aanpakken, wat u ermee wilt bereiken en welke doelgroep u wilt aanspreken. Kijk daarnaast naar wat andere bedrijven in de omgeving aanbieden. Door uw concept daarop af te stemmen, onderscheidt u zich en vergroot u de kans op succes.

[Bekijk de uitleg van de Kamer van Koophandel over het maken van een ondernemingsplan.](#)

5.4.2 Financieel plan

Nadat u heeft nagedacht over wat u wilt ontwikkelen is het belangrijk om een financieel plan op te stellen. Dit is onderdeel van het ondernemingsplan. Een financieel plan houdt in dat u uw idee in cijfers beschrijft. Voor de inhoud van een financieel plan kunt u aan de volgende onderwerpen denken:

- Hoeveel geld nodig is voor de uitbreiding
- Verwachtingen van omzet en kosten
- Hoeveel winst het op zal leveren
- Hoe u het plan gaat financieren
- Inschatting van haalbaarheid

¹ De provincie Noord-Holland heeft in 2024 de [Wegwijzer Agrotourisme](#) opgesteld. Voor dit hoofdstuk is, in afstemming met de provincie Noord-Holland, gebruikgemaakt van

[Lees meer over het opstellen van een financieel plan via de Kamer van Koophandel.](#)

In het financieel plan kunt u ook ingaan op het eventuele gebruik van subsidies. Zie paragraaf 6.5 voor meer informatie over subsidies en financiering.

5.4.3 Omgevingswet

Wanneer u een nieuwe activiteit wilt toevoegen aan uw bedrijf, krijgt u vrijwel altijd te maken met de Omgevingswet. Deze wet bundelt alle regels voor de fysieke leefomgeving in Nederland. Dat betekent dat alles wat invloed heeft op de ruimte waarin we wonen, werken, reizen en recreëren hieronder valt.

De Omgevingswet bepaalt wat u wel en niet mag doen op uw eigen terrein. Daarbij wordt naar allerlei aspecten gekeken, zoals bouwwerkzaamheden, geur, geluid en waterkwaliteit. Of het nu gaat om het bouwen van een garage of activiteiten in een schuur: alles wat effect heeft op de omgeving wordt meegenomen.

De Omgevingswet schrijft beleid en regels voor die impact kunnen hebben op de uitbreiding van uw bedrijf. Ook kan het aanvragen van een vergunning verplicht zijn voor sommige activiteiten. Hieronder een kort overzicht van de inhoud van de Omgevingswet:

inzichten en onderdelen uit dit rapport. De inhoud is tot stand gekomen in onderlinge samenwerking en afstemming.

1. Omgevingsvisie: waar willen we naartoe?

De omgevingsvisie is een beleidsdocument dat het Rijk, alle provincies en alle gemeenten voor hun eigen gebied hebben opgesteld. Hierin staat hoe de overheid wil dat de leefomgeving zich in de toekomst ontwikkelt. De visie gaat bijvoorbeeld over natuur, verkeer en economie. Het document helpt bij het maken van keuzes over welke veranderingen nodig zijn en hoe de ruimte goed kan worden ingericht en gebruikt.

2. Programma: hoe bereiken we onze doelen?

Een programma is een beleidsdocument van de gemeente met concrete maatregelen om de doelen uit de omgevingsvisie te bereiken.

3. Omgevingsplan: wat is waar toegestaan?

Het omgevingsplan is een gemeentelijk plan waarin staat welke functies en activiteiten in een bepaald gebied zijn toegestaan. Het bepaalt dus wat waar wel en niet mag. (Zie 5.6 Omgevingsplan)

4. Algemene rijksregels voor activiteiten: welke regels gelden?

Voor veel activiteiten gelden algemene regels die in heel Nederland van toepassing zijn. Deze regels kunnen gaan over activiteiten in een gebied, bouwen, slopen, het gebruik van gebouwen, processen en handhaving.

5. Omgevingsvergunning: welke toestemming is nodig?

U heeft mogelijk een omgevingsvergunning nodig als uw plan gevolgen heeft voor de leefomgeving en niet past binnen het Omgevingsplan van de gemeente. Als de nieuwe activiteit ook niet aansluit bij de omgevingsvisie, kunt u mogelijk een afwijkingsvergunning aanvragen.

Wanneer u recreatieve activiteiten wilt toevoegen aan uw agrarische bedrijf, moeten uw nieuwe plannen passen bij deze ideeën, programma's, plannen, regels en besluiten.

Wanneer u recreatieve activiteiten wilt toevoegen aan uw agrarische

bedrijf, moeten uw plannen passen binnen deze visies, programma's, regels en vergunningen. Afhankelijk van uw situatie kunnen daarnaast nog andere wetten, regels of aandachtspunten van toepassing zijn. Hieronder vindt u enkele onderwerpen waarmee u mogelijk rekening moet houden:

- **Besluit activiteiten leefomgeving**

Hiervoor gelden regels over milieu en veranderingen in de leefomgeving. Het is belangrijk om na te gaan of uw nieuwe activiteiten invloed hebben op het milieu of de natuur in de omgeving.

- **Participatie**

Soms is afstemming met de omgeving nodig, bijvoorbeeld wanneer u voor uw plan een vergunning moet aanvragen. In dat geval is overleg met omwonenden belangrijk, omdat uw nieuwe activiteit ook gevolgen voor hen kan hebben, bijvoorbeeld door extra verkeersdrukke.

- **Wet kwaliteitsborging voor het bouwen**

Deze wet ziet toe op de bouwkwaliteit van gebouwen. Dat geldt voor zowel nieuwbouw als bestaande panden. Aanvragen en controles kunnen via het Omgevingsloket verlopen.

- **Erfgoed**

Het gebouw waarin uw agrarisch bedrijf is gevestigd, kan cultuurhistorische waarde hebben. In dat geval gelden extra regels wanneer u veranderingen wilt doorvoeren, bijvoorbeeld voor agrotourisme.

5.4.4 Omgevingsplan

Een **omgevingsplan** is het gemeentelijke plan waarin staat welke regels gelden voor het gebruik van gronden en gebouwen in een bepaald

gebied. Wanneer u uw agrarisch bedrijf wilt uitbreiden met een andere activiteit naast landbouw, is het belangrijk om eerst te controleren of dit binnen het omgevingsplan van uw gebied past. Via het **Omgevingsloket online** kunt u dit voor uw perceel nagaan: teken uw terrein in op de kaart, waarna zichtbaar wordt welke regels op uw erf van toepassing zijn. Dit heeft namelijk invloed op uw plannen. De haalbaarheid van uw idee hangt ook af van factoren zoals uw locatie, bestemmingsplanregels of ligging nabij een Natura 2000-gebied. [Bekijk het Omgevingsloket voor informatie over vergunningen en regelgeving.](#)

Ook wanneer uw plan binnen het omgevingsplan lijkt te passen, is het verstandig om de gemeente vroegtijdig te informeren en uw plannen met hen te bespreken. De gemeente kan meedenken, aangeven of er aandachtspunten zijn en beoordelen of er mogelijk toch aanvullende regels, meldingen of vergunningen gelden.

Past uw initiatief niet direct binnen het omgevingsplan, dan kunt u hierover in gesprek gaan met de gemeente. Houd er rekening mee dat een aanpassing van het omgevingsplan een langdurig traject kan zijn – soms van meerdere jaren – en dat goedkeuring niet gegarandeerd is. Het is daarom belangrijk om vroeg in gesprek te gaan met de gemeente, zodat u weet waar u aan toe bent voordat u verdere stappen zet.

Tip: benadruk in het gesprek met de gemeente welke positieve effecten uw extra activiteit kan hebben op de omgeving. Een rustpunt voor fietsers kan bijvoorbeeld ook extra klanten opleveren voor de plaatselijke bakker of horeca. Een camping kan zorgen voor meer bezoekers bij restaurants en winkels in de buurt. Wanneer duidelijk is dat uw initiatief niet alleen uw eigen bedrijf, maar ook het gebied als geheel versterkt, is de kans groter dat de gemeente wil meedenken of het omgevingsplan wil aanpassen.

5.4.5 Het BIBOB-formulier

De **Wet Bibob** (*Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur*) geeft gemeenten, provincies en het Rijk de mogelijkheid om te onderzoeken of een ondernemer betrouwbaar is voordat bijvoorbeeld een vergunning of subsidie wordt verstrekt. Hiervoor kan een **Bibob-onderzoek** worden gestart.

Het doel van dit onderzoek is om te voorkomen dat de overheid onbedoeld meewerkt aan criminele activiteiten. Denk daarbij aan witwassen, fraude, georganiseerde criminaliteit of terrorisme.

In het kader van een Bibob-onderzoek kan de overheid vragen om verschillende documenten en gegevens aan te leveren, zoals financiële informatie, gegevens over de bedrijfsstructuur en informatie over eventuele strafbare feiten. Daarnaast kan de overheid ook zelf informatie opvragen bij instanties zoals de politie en de Belastingdienst, of gebruikmaken van openbaar beschikbare bronnen, zoals nieuwsberichten.

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kan de overheid besluiten om een vergunning of subsidie te verlenen, te weigeren of hier voorwaarden aan te verbinden.

5.5 Vergunningen

Voor het opzetten van een agrarische neventak heeft u vergunningen nodig. Afhankelijk van wat u wilt zetten, zijn verschillende vergunningen nodig. Hieronder vindt u een overzicht van de vergunningen per categorie.

Boerderijverkoop

- **Bedrijfsvergunning:** Voor het openen van een boerderijwinkel kan een bedrijfsvergunning nodig zijn. Hiermee wordt bevestigd dat het bedrijf officieel is geregistreerd en voldoet aan de lokale bedrijfsvoorschriften.
- **Omgevingsvergunning:** Wanneer een bestaand gebouw wordt gebruikt of verbouwd tot boerderijwinkel, of wanneer nieuwbouw plaatsvindt, kan een omgevingsvergunning vereist zijn. Deze toetst of de plannen voldoen aan de geldende bouw- en bestemmingsvoorschriften.
- **Horecavergunning:** Bij de verkoop of bereiding van voedsel en dranken in de winkel kan een horecavergunning nodig zijn, afhankelijk van de aard van de activiteiten.
- **Hygiënecertificering:** Bij de verkoop van voedsel moet worden voldaan aan de hygiëne-eisen van de bevoegde autoriteiten. Hiervoor kan een HACCP-plan verplicht zijn om voedselveiligheid te waarborgen.
- **Toestemming voor verkoop van (externe) landbouwproducten:** Wanneer producten worden verkocht die niet op het eigen bedrijf zijn geproduceerd, kan aanvullende toestemming of naleving van specifieke voedselveiligheidsregels vereist zijn.

Dagrecreatie

- **Bedrijfsvergunning:** Afhankelijk van de activiteiten kan een bedrijfsvergunning als agrarisch toerismebedrijf vereist zijn, ook bij alleen dagexcursies. Deze vergunning bevestigt dat het bedrijf officieel is geregistreerd en voldoet aan lokale bedrijfsvoorschriften.
- **Veiligheids- en certificeringseisen:** Voor de aangeboden activiteiten gelden mogelijk veiligheidseisen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de

veiligheid tijdens rondleidingen, het werken met landbouwmachines of andere activiteiten op het terrein.

- **Toestemming voor gebruik van openbare ruimte:** Wanneer excursies (deels) plaatsvinden op openbare gronden of wegen, kan toestemming van de gemeente nodig zijn. Op eigen terrein is dit doorgaans niet vereist.
- **Brandveiligheidsvoorschriften:** Wanneer gasten op het terrein worden ontvangen, moet worden voldaan aan brandveiligheidseisen. In sommige gevallen is hiervoor een vergunning of goedkeuring nodig.
- **Hygiënecertificering:** Bij het aanbieden van voedsel moeten de hygiënevoorschriften van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) worden nageleefd. Hiervoor kan een HACCP-plan verplicht zijn, waarin wordt vastgelegd hoe voedselveiligheid wordt gewaarborgd.
- **Evenementenvergunning:** Voor evenementen die worden georganiseerd als onderdeel van dagrecreatie kan een evenementenvergunning nodig zijn. Of een vergunning vereist is, hangt af van de aard, omvang en mogelijke impact op de omgeving.

Horeca

- **Horecavergeving:** Bij de verkoop of bereiding van voedsel en dranken in de winkel kan een horecavergeving nodig zijn, afhankelijk van de aard van de activiteiten.
- **Omgevingsvergunning:** Bij nieuwbouw, verbouw of functiewijziging van een horecalocatie kan een omgevingsvergunning nodig zijn. Deze toetst of het plan voldoet aan bouw- en bestemmingsvoorschriften.
- **Exploitatievergunning:** In sommige gemeenten is een aparte exploitatievergunning vereist om een horecazaak te mogen runnen.

- **Terrasvergunning:** Voor het plaatsen van een terras op openbare ruimte is meestal een vergunning nodig.
- **Milieuvergunning (of melding):** Afhankelijk van de omvang van de activiteiten kan een milieuvergunning of melding verplicht zijn, bijvoorbeeld voor geluid, afval en energiegebruik.
- **Hygiënecertificering:** Horecabedrijven moeten voldoen aan de NVWA-eisen. Vaak is een HACCP-plan verplicht om voedselveiligheid te borgen.
- **Evenementenvergunning:** Voor evenementen binnen de horecazaak kan een vergunning nodig zijn, afhankelijk van de aard en grootte.
- **Geluidsontheffing:** Wanneer tijdelijk meer geluid wordt geproduceerd dan normaal toegestaan (bijvoorbeeld bij evenementen), kan een geluidsontheffing vereist zijn.

Verblijfsrecreatie

- **Omgevingsvergunning:** Voor het bouwen, uitbreiden of aanpassen van een verblijfsaccommodatie, of voor het gebruik van grond als camping, kan een omgevingsvergunning nodig zijn. Deze toetst of de plannen voldoen aan de lokale bouw- en bestemmingsvoorschriften.
- **Exploitatievergunning:** In sommige gemeenten is een exploitatievergunning vereist voor het aanbieden van verblijfsrecreatie. Hiermee wordt beoordeeld of wordt voldaan aan voorwaarden zoals veiligheid en hygiëne bij de exploitatie van de accommodatie.
- **Horecavergeving:** Wanneer u eten en/of (alcoholische) dranken aan gasten aanbiedt, kan een horecavergeving verplicht zijn.
- **Milieuvergunning (of melding):** Als een accommodatie invloed heeft op het milieu of de omgeving, kan een milieuvergunning of -melding nodig zijn. Dit betreft onder andere afvalverwerking, watergebruik en sanitaire voorzieningen zoals douches en toiletten.

- **Hygiënecertificering:** Bij het aanbieden van voedsel moeten de hygiënevoorschriften van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) worden nageleefd. Hiervoor kan een HACCP-plan vereist zijn, waarin wordt vastgelegd hoe voedselveiligheid wordt gewaarborgd en op welke punten extra aandacht nodig is.
- **Toeristenbelasting:** In veel gemeenten moeten exploitanten toeristenbelasting afdragen per overnachting. De voorwaarden verschillen per gemeente.
- **Brandveiligheidsvoorschriften:** Verblijfsaccommodaties moeten voldoen aan brandveiligheidseisen. Hiervoor kan een brandveiligheidsvergunning of -goedkeuring nodig zijn om aan te tonen dat het gebouw veilig wordt gebruikt.

Speel- en ijsboerderij De Drentse Koe

Bij de Drentse Koe kunnen kinderen binnen- en buitenspelen met een echt 'boerengevoel'. Ze kunnen rondrijden op een trekkertje, boerenbiljart spelen, verdwalen in het maisdoolhof en nog veel meer. Er is ook horeca aanwezig voor eten en drinken.

[Bekijk de website van recreatieboerderij De Drentse Koe.](#)

Hulpmiddelen

6 Hulpmiddelen

In dit hoofdstuk vindt u praktische tips en valkuilen uit de ervaringen van agrariërs die al actief zijn in het agrotourisme. Daarnaast leest u meer over duurzaam en regeneratief toerisme en de kansen die dit biedt voor uw bedrijf. Ook gaan we in op doelgroepen en de Leefstijlvinder, subsidiemogelijkheden en een overzicht van contactpersonen per gemeente die u verder kunnen helpen.

6.1 Tips & valkuilen

In het Groene Hart en daarbuiten bieden al veel agrariërs mooie agrotouristische concepten aan. Het is waardevol om van hun ervaringen en kennis te leren. We hebben een aantal tips en valkuilen verzameld, gebaseerd op ervaringen van andere agrariërs.

Tips:

- Kies iets dat past bij jezelf, het erf en uw omgeving.
- Begin liever klein en doordacht, in plaats van groot en ongericht.
- Investeer in kwaliteit, uitstraling, netheid en marketing.
- Kijk goed wat er al in de omgeving is, waar kansen liggen, en met wie u kunt samenwerken.
- Betrek ook burens en de omgeving vroegtijdig om draagvlak te creëren.
- Zorg dat je er zelf plezier in hebt.
- Leer van anderen en laat u inspireren door collega-ondernemers.

Valkuilen:

- Starten zonder een goed verdienmodel.
- Uw privéleven onder druk laten komen te staan.
- Te laat hulp inschakelen.
- Te weinig aandacht besteden aan personeel en organisatie.
- Verwachten dat bezoekers vanzelf komen.
- Regelgeving onderschatten. Vergunningen en regels kosten vaak veel tijd.
- Starten met agrotourisme 'alleen voor het geld'.

6.2 Verdiepende mogelijkheden: duurzaam en regeneratief toerisme

Wanneer u een agrotouristisch concept wilt ontwikkelen of uw huidige aanbod wilt versterken, zijn er verdiepende mogelijkheden om dat vorm te geven. Als u wilt dat uw activiteiten niet alleen extra inkomsten opleveren, maar ook bijdragen aan een sterker erf, een gezonder landschap en een toekomstbestendig bedrijf, kunt u zich richten op duurzaam of zelfs regeneratief toerisme. Het zorgt voor een onderscheidend concept en biedt daarnaast mogelijk meer kansen vanuit beleid. Gemeenten en provincies zien deze vormen van toerisme namelijk steeds vaker als essentieel. Provincie Zuid-Holland geeft bijvoorbeeld aan duurzame en zelfs regeneratieve initiatieven actief te willen stimuleren.

Om goed te begrijpen hoe u dit kunt vormgeven in uw bedrijf, leggen we u eerst uit wat beide vormen inhouden. Daarna laten we aan de hand van concrete voorbeelden zien hoe u dit in de praktijk kunt toepassen.

6.2.1 Wat is duurzaam toerisme?

Duurzaam toerisme betekent dat bezoekers én aanbieders verantwoord omgaan met natuur, landschap, bewoners en lokale economie. Het gaat dus niet alleen om het gedrag van toeristen, maar ook om hoe u als agrariër de activiteiten organiseert op en rond het erf.

Duurzaam werken kan bijvoorbeeld door:

- Energiezuinige voorzieningen te gebruiken.
- Afval te verminderen en goed te scheiden.
- Respectvol om te gaan met natuur en dieren.
- Samen te werken met lokale ondernemers in uw omgeving.
- Eerlijke prijzen te hanteren en te zorgen voor goede arbeidsomstandigheden.

Kort gezegd: duurzaam toerisme zorgt ervoor dat het gebied niet achteruitgaat door toerisme.

Feintje van Menaam – Friesland's grootste boerderijwinkel

Feintje van Menaam is ontstaan vanuit de overtuiging dat mensen mogen weten waar hun eten vandaan komt en hoe het is geproduceerd.

De winkel verkoopt vlees uit eigen korte keten, groente, kazen en delicatessen die vrijwel allemaal uit de provincie komen. Voor verse groente en fruit geldt zelfs een straal van twintig kilometer. Producten zijn zoveel mogelijk biologisch en bij ieder product staat informatie over de herkomst, de boer en de prijsopbouw

Deze transparantie zorgt voor vertrouwen en bewust koopgedrag. Klanten kiezen bewust voor deze winkel, en komen soms specifiek voor het product van één bepaalde boer.

De winkel laat zien dat transparantie en lokale samenwerking goed zijn voor de boer en de omgeving, en dat het zorgt voor een sterk onderscheidend vermogen als ondernemer.

[Bekijk de website van Feintsje fan Menaam.](#)

6.2.2 Wat is regeneratief toerisme?

Regeneratief toerisme is een gedachtengoed en gaat een stap verder dan duurzaam toerisme. Het doel is niet alleen om schade te voorkomen, maar om het gebied actief te verbeteren, zowel voor natuur en cultuur als voor de lokale gemeenschappen. Het uitgangspunt is dat recreatie en toerisme het gebied sterker en mooier maken dan ervoor.

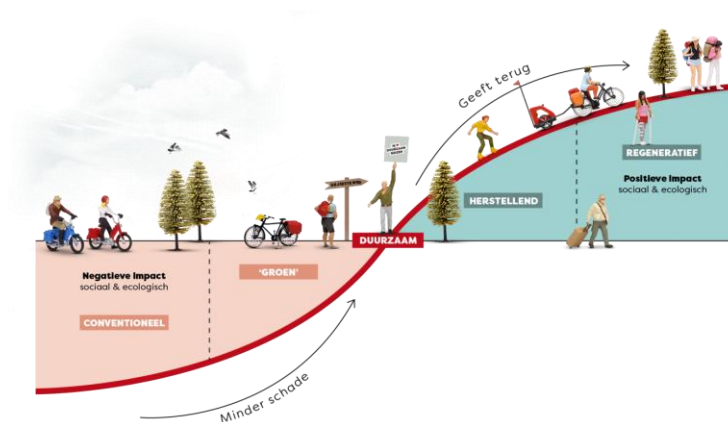
Hoe werkt dat in de praktijk?

Regeneratief toerisme vraagt om een andere manier van kijken en werken. Dat betekent onder andere:

- Regeneratie start altijd bij de behoeften van de plek en de lokale gemeenschap.
- De lokale gemeenschap denkt en doet actief mee.
- Niet groei, maar welzijn staat centraal.
- Landbouw, natuurbeheer, cultuur en recreatie worden met elkaar verbonden.
- Mens en natuur worden als gelijkwaardig gezien.
- Samenwerking staat centraal: met andere agrariërs, inwoners, ondernemers, en overheden.

Op die manier helpt toerisme niet alleen op korte termijn, maar draagt het bij aan een blijvende, positieve verandering in het gebied.

Afbeelding 2.1 Model Regeneratief Toerisme (Westtoer Vlaanderen)

6.2.3 Koppeling met agrotourisme

Voor u als agrariër biedt regeneratief toerisme veel kansen. Agrotourisme sluit hier goed op aan, omdat u bezoekers direct betreft bij uw land, het bedrijf en de omgeving waarin u werkt. Dit sluit daarnaast aan bij een groeiende vraag vanuit consumenten naar authentieke, lokale en betekenisvolle belevingen op het platteland. Steeds meer mensen willen niet alleen consumeren, maar ook ervaren, leren en bijdragen.

Ook de combinatie met zorg kan hierbij passend zijn. Denk bijvoorbeeld aan een zorgboerderij waar mensen met een beperking of afstand tot de arbeidsmarkt meewerken in een boerderijwinkel, horeca of kinderboerderij die ook toegankelijk is voor bezoekers. Andersom kan een boerderij juist recreatie of verblijf aanbieden voor mensen met een zorgvraag, bijvoorbeeld een prikkelarme vakantiewoning, een begeleide dagactiviteit of een kleinschalig dagje uit op het erf. Zo draagt

agrotourisme ook bij aan ontmoeting, participatie en maatschappelijke meerwaarde.

Voorbeelden regeneratief toerisme:

1. Dagrecreatie

- Wandelingen waarbij bezoekers helpen met werkzaamheden op jouw land, zoals:
 - hagen planten;
 - bodemverbetering of compostprojecten;
 - inzaaien van kruiden- en bloemen randen.
- Educatieve rondleidingen waarin u laat zien hoe u werkt aan bodem, biodiversiteit en kringlooplandbouw.

2. Boerderijverkoop

- Verkoop van eigen producten vanaf uw erf.
- Proeverijen of boerderijmarkten met andere lokale producenten.
- Workshops zoals kaas maken, groente fermenteren of koken met producten van uw bedrijf en uit de regio.

3. Verblijfsrecreatie

- Kleinschalige, natuurvriendelijke kampeerplekken met natuurlijk inrichting, zoals grasvelden zonder verharding en inheemse beplanting.
- Circulair gebouwde, off-grid tiny houses met zonne-energie, composttoiletten en waterbesparende systemen.
- Overnachtingen die u combineert met boerderij- of natuuractiviteiten.

Wat levert het jou op als agrariër?

- Extra inkomsten uit activiteiten die het land en de omgeving versterken.
- Meer waardering voor uw werk en uw rol in het landschap.
- Een rijkere biodiversiteit en een sterker landschap.
- Grotere betrokkenheid van bezoekers.
- Een toekomstbestendig bedrijf dat meebeweegt met maatschappelijke ontwikkelingen.
- Een onderscheidend vermogen als agrariër, waarmee u zich kunt positioneren ten opzichte van andere agrotouristische bedrijven.

De Koperwiek – Slapen in een voedselbos

De Koperwiek, gelegen in het Groene Hart, laat zien hoe agrotourisme en regeneratieve landbouw elkaar kunnen versterken. Op hun kleinschalige camping verblijven gasten midden in een werkende regeneratieve en biologische voedselbos. Bezoekers kamperen tussen de bomen en struiken, ervaren de dagelijkse werkzaamheden en kunnen zelf voedsel plukken.

Daarmee wordt recreatie direct gekoppeld met bewustwording, educatie en beleving.

[Lees meer over overnachten in het voedselbos van De Koperwiek.](#)

6.3 Leefstijlvinder

Niet elke gast is hetzelfde en niet iedereen die uw bedrijf bezoekt, past even goed bij wat u te bieden heeft. De ene bezoeker zoekt rust en ruimte, de ander wil de handen uit de mouwen steken.

Als u zelf een dagje weg gaat of op vakantie bent, spreekt waarschijnlijk ook niet elke activiteit of locatie u evenveel aan. Dat werkt voor bezoekers van uw bedrijf precies hetzelfde. Hoe beter u weet wie uw ideale gast is, hoe gericht u daarop kunt inspelen – in uw aanbod, de inrichting van uw accommodatie of activiteit én uw manier van communicatie.

De leefstijlvinder is een gratis tool die u hierbij kan helpen. De tool geeft inzicht in zeven verschillende typen recreanten, elk met eigen wensen, behoeften en gedrag, van de rustzoeker tot de avontuurzoeker. Zo leert u uw gast beter kennen en kunt u uw aanbod daar gericht op afstemmen.

Wilt u meer weten over de zeven leefstijlen en hoe u ze toepast? [Kijk op de website van de Leefstijlvinder voor meer informatie.](#)

**Avontuur-
zoekers**

**Plezier-
zoekers**

**Harmonie-
zoekers**

**Verbindings-
zoekers**

**Rust-
zoekers**

**Inzicht-
zoekers**

**Stijl-
zoekers**

6.4 Financiering & subsidies

Als agrariër die zijn bedrijf uitbreidt met extra activiteiten, kunt u mogelijk gebruikmaken van subsidies voor financiële ondersteuning. Omdat er veel verschillende regelingen bestaan, kan het lastig zijn om snel te zien welke subsidies voor uw situatie relevant zijn.

Op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) vindt u de Subsidie- en financieringswijzer. Daar kunt u aangeven in welke sector u werkt en waarvoor u financiering zoekt, zoals verduurzaming. Vervolgens krijgt u direct een overzicht van passende subsidieregelingen en informatie over de aanvraagprocedure.

Ook op de website van uw **provincie** is informatie te vinden over subsidiemogelijkheden. Daarnaast biedt **Vindsubsidies** veel praktische informatie over het aanvragen van subsidies.

Tot slot kunt u bij het **ondernemersloket van uw gemeente** navragen welke subsidiemogelijkheden er zijn voor uw plannen.

- [Bekijk de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.](#)
- [Zoek naar subsidies en financieringsmogelijkheden via RVO.](#)
- [Zoek naar subsidiemogelijkheden via Vindsubsidies.](#)

6.4.1 Voorbeelden van subsidies

Er is in Nederland geen afzonderlijke subsidieregeling die specifiek gericht is op agrotourisme. In plaats daarvan zijn er diverse regelingen op

Europees, landelijk en regionaal niveau die (indirect) bijdragen aan de ontwikkeling van multifunctionele landbouw.

Relevante subsidies komen daarbij niet alleen uit recreatie en toerisme. Ook regelingen gericht op landschap, natuur en landbouw kunnen van toepassing zijn. Zo kan een agrariër die wandelpaden over zijn erf openstelt mogelijk in aanmerking komen voor een landschapsbeheerregeling, terwijl diezelfde activiteit ook bijdraagt aan een agrotouristische ontwikkeling. Het loont dus om breed te kijken.

Welke regelingen het beste passen, hangt af van uw plan en de fase waarin u zich bevindt. Hieronder geven we een aantal voorbeelden van subsidies die relevant kunnen zijn.

GLB-kennisvoucher

Het GLB-kennisvoucher (advies duurzame landbouw) is een subsidie waarmee agrarische ondernemers een deel van de kosten vergoed krijgen voor onafhankelijk advies van een erkende adviseur, gericht op het toekomstbestendig maken van het bedrijf. De kern is dat u samen kijkt hoe u het toekomstperspectief en inkomen van het bedrijf kunt versterken, bijvoorbeeld door vernieuwende product-marktcombinaties, samenwerking in de keten of gebiedsorganisaties, of door het combineren van agrarische productie met het leveren van diensten aan de samenleving zoals natuurbeheer, recreatie of zorg. Het advies helpt u om deze kansen niet alleen te verkennen, maar ook te vertalen naar een concreet en uitvoerbaar bedrijfsplan.

[Lees meer over de GLB-kennisvoucher voor duurzame landbouw via RVO.](#)

Toerisme in Balans – Provincie Zuid-Holland

De subsidie toerisme in balans is een provinciale regeling van Zuid-Holland gericht op het stimuleren van duurzaam toerisme dat past bij de omgeving. Projecten komen in aanmerking als ze bijdragen aan een betere spreiding van bezoekers, voorzieningen verbeteren die ook bewoners ten goede komen, of de druk op de natuur verminderen. Voor agrotouristische initiatieven die aansluiten op deze doelen, kan deze regeling interessant zijn.

[Bekijk de subsidieregeling Toerisme in balans van provincie Zuid-Holland.](#)

Boerenlandpaden Zuid-Holland

Boerenlandpaden zijn onverharde paden die dwars door weilanden, akkers en boerenland lopen. Ze vormen een waardevol onderdeel van het wandelroutenetwerk. Wandelaars krijgen hierdoor de kans om direct door de natuur en het agrarische landschap te wandelen. De subsidie boerenlandpaden is een provinciale regeling van Zuid-Holland waarmee wandelpaden op agrarisch terrein kunnen worden aangelegd, verbeterd of opengesteld voor wandelaars.

Hoewel de subsidie formeel wordt aangevraagd door gemeenten, waterschappen of organisaties die zich inzetten voor wandelroutes, bepaalt de regeling dat de vergoeding toekomt bij de eigenaar of pachter van de grond. Als agrariër kunt u hier dus van profiteren. Voor beheer en onderhoud wordt een vergoeding betaald en de aanlegkosten worden volledig vergoed.

[Lees meer over de subsidieregeling Boerenlandpaden in Zuid-Holland.](#)

LEADER

Het LEADER-programma is een Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling dat vernieuwende initiatieven van onderop ondersteunt: ideeën uit de regio, vóór de regio. Als agrarische ondernemer is LEADER vooral interessant bij agrotouristische plannen die verder gaan dan alleen een investering op het eigen erf, maar ook bijdragen aan recreatie, streekontwikkeling, samenwerking of leefbaarheid in het buitengebied. Denk bijvoorbeeld aan een duurzame boerderijcamping met streekwinkel en rustpunt voor fietsers en wandelaars. Praktisch belangrijk om te weten is dat LEADER vaak kijkt naar innovatie, samenwerking en regionale meerwaarde, en werkt met een Lokale Actiegroep (LAG) die beoordeelt of een project past binnen de regionale ontwikkelingsstrategie (LOS).

In het Groene hart is er een Lokale Actiegroep aanwezig in verschillende gemeenten. In het figuur hieronder kunt u zien of er in uw gemeente ook een LAG is.

LEADER programma's in het Groene Hart

In het Groene Hart zijn er verschillende LAG. Zie hieronder welke LEADER groepen er in het Groene Hart zijn.

LEADER Hollandse Plassen

[Bekijk de website van LEADER Hollandse Plassen.](#)

[Bekijk de contactformulier voor LEADER Hollandse Plassen.](#)

LEADER Alblasserwaard

[Bekijk de website van LEADER Alblasserwaard.](#)

Neem contact op met Marieke Kok via marieke@knowwhy.nl

LEADER Krimpenerwaard

[Bekijk de website van LEADER Krimpenerwaard.](#)

Neem contact op met Marieke Kok via marieke@knowwhy.nl

LEADER Weidse Veenweiden

[Bekijk de website van LEADER Weidse Veenweiden.](#)

Neem telefonisch contact op met Diana Rooker (06-51170750) of Fabienne Overbeek (06-45728284) of stuur een email naar contact@leaderweidseveenweiden.nl

Aandachtspunten

- **Subsidies moet u meestal vooraf aanvragen.**
Veel subsidies moeten vooraf worden aangevraagd. Vaak geldt dat de subsidie alleen kan worden toegekend als u de aanvraag indient vóórdat u start met de investering of activiteit. Daarom is het belangrijk om tijdig te plannen en de voorwaarden van een subsidie vooraf goed te controleren.
- **Subsidies werken vaak met inschrijfperiodes en voorwaarden.**
Veel regelingen hebben vaste openstellingsmomenten, deadlines en specifieke criteria, waardoor u niet op ieder moment of automatisch voor elke subsidie in aanmerking komt.
- **Vaak heeft u een combinatie van regelingen nodig.**
In de praktijk is één subsidie vaak niet voldoende en wordt financiering regelmatig opgebouwd uit meerdere subsidies, een lening en eigen geld.
- **Een goed ondernemingsplan en financieel plan zijn essentieel.**
Een duidelijk ondernemingsplan en realistisch financieel plan laten zien dat uw initiatief haalbaar is en vergroten de kans op goedkeuring van subsidieaanvragen.

6.5 Relevante onderzoeken en rapporten

Er zijn landelijk en regionaal nog meer onderzoeken en rapporten beschikbaar over multifunctionele landbouw en agrotourisme die u mogelijk interessant vindt, of die u verder kunnen helpen. Hieronder vindt u een selectie:

- **Wegwijzer Agrotourisme.** De provincie Noord-Holland heeft een wegwijzer ontwikkeld voor agrariërs, met concrete voorbeelden van andere ondernemers en handvatten voor elke stap van idee tot uitvoering.
 - [Download de Wegwijzer Agrotourisme - Provincie Noord-Holland](#)
- **Leidraad voor initiatiefnemers van multifunctionele landbouw.** In opdracht van de provincie Utrecht is deze leidraad ontwikkeld voor agrariërs die hun bedrijf willen verbreden met activiteiten als zorg, recreatie of verkoop aan huis. De leidraad biedt stap-voor-stapbegeleiding bij het opstellen van een functioneel bedrijfsplan met een nadruk op de ruimtelijke ordening.
 - [Download de Leidraad voor initiatiefnemers van multifunctionele landbouw](#)
- **Toolbox Ruimtelijke Ordening.** Is ontwikkeld door LTO en biedt praktische hulpmiddelen voor ondernemers in de multifunctionele landbouw, die in gesprek gaan met gemeenten en provincies over ruimtelijk beleid.
 - [Bekijk de Toolbox Ruimtelijke Ordening voor de Multifunctionele Landbouw](#)
- **Verkenning Agrotourisme.** Is een rapport van het NBTC dat de ontwikkelingen, kansen, wensen en behoeften rondom agrotourisme in Nederland in kaart brengt.
 - [Download de Verkenning agrotourisme van het NBTC](#)

Contactpersonen

7 Contactpersonen

Hieronder vindt u een overzicht van de contactpersonen per gemeente binnen het Groene Hart. Per gemeente verschilt de aanpak: bij sommige gemeenten kunt u direct terecht bij een accountmanager of ondernemersloket, bij andere gemeenten neemt u eerst contact op via de algemene contactgegevens en wordt u doorverwezen naar de juiste persoon.

De namen van de gemeenten zijn aanklikbaar en verwijzen naar de betreffende gemeentelijke websites, waar u meer informatie vindt over contactpersonen en ondersteuning voor ondernemers.

Alphen aan den Rijn

- Als agrarische ondernemer kunt u met vragen over initiatieven, plannen en opgaven terecht bij de accountmanager van de gemeente.
- Contactgegevens:
Naam: Johan van Driel, accountmanager agrarische bedrijven en buitengebied
E-mail: jvdriel@alphenaandenrijn.nl

Bodegraven-Reeuwijk

- U kunt uw vragen stellen via de algemene contactgegevens. Zij zullen u dan doorverwijzen naar de juiste persoon.
- Contactgegevens:
E-mail: info@bodegraven-reeuwijk.nl
Tel: 0172 522 522

Gouda

- U kunt uw vragen stellen via de algemene contactgegevens. Zij zullen u dan doorverwijzen naar de juiste persoon.
- Contactgegevens:
E-mail: gemeente@gouda.nl
Tel: 14 0182

Krimpenerwaard

- Als u als agrariërs vragen, opmerkingen, zorgen of ideeën over de landbouw, kunt u terecht bij het agrarisch loket en ondersteuning.
- Contactgegevens:
E-mail: agrarisch-loket@krimpenerwaard.nl
Tel: 14 0182. U geeft aan de medewerker van het Klant Contact Centrum door dat u belt voor het agrarisch loket. U wordt dan doorverbonden met een van de medewerkers die over landbouw gaan.

Molenlanden

- Als agrariër kunt u met vragen terecht bij het ondernemersloket. De accountmanager bedrijven is het centrale aanspreekpunt voor ondernemers.
- Contactgegevens:
E-mail: info@molenlanden.nl
Tel: 088 75 15 000

Nieuwkoop

- Bij vragen over het starten, vestigen en beëindigen van een bedrijf kunt u terecht bij het ondernemersloket.
- Contactgegevens:
E-mail: ondernemersloket@nieuwkoop.nl.
Tel: 14 0172

De Ronde Venen

- Met vragen kunt u terecht bij het ondernemersloket. De accountmanager bedrijven is het centrale aanspreekpunt voor ondernemers.
- Contactgegevens:
Naam: Jarieke Heemskerk
E-mail: j.heemskerk@derondevenen.nl
Tel: 06 824 915 29

Vijfheerenlanden

- Voor directe vragen over landbouw, bedrijfsvoering en de toekomst, is er een speciale adviseur landbouw.
- Contactgegevens:
Naam: Gerdjan Bronkhorst
E-mail: landbouw@vijfheerenlanden.nl
Tel: 06 2755 2636
- Met algemene vragen kunt u terecht bij het ondernemersloket. U kunt hier terecht bij de accountmanager
- Contactgegevens:
Naam: Izaäk Streefkerk
E-mail: ondernemen@vijfheerenlanden.nl
Tel: 088 599 7000

Woerden

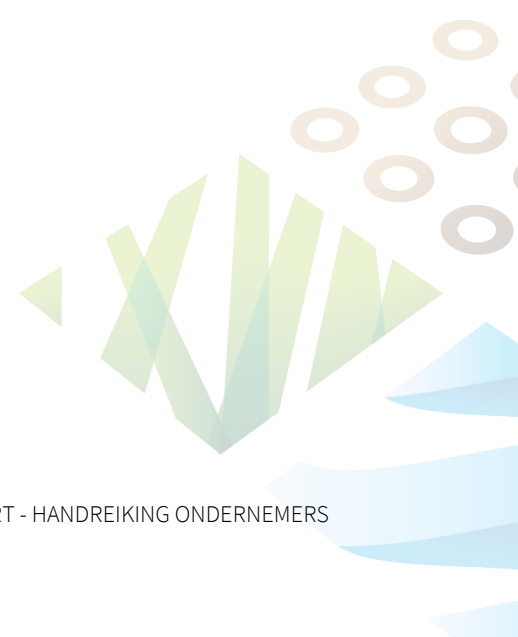
- Voor vragen kunt u terecht bij één van de adviseurs. Zij komen ook bij u langs om persoonlijk kennis te maken. Op de website vindt u meer informatie over de verschillende adviseurs.
- Contactgegevens:
E-mail: ondernemen@woerden.nl

Montfoort

- Voor vragen kunt u terecht bij de accountmanager bedrijven.
- Contactgegevens:
Naam: Beliamin Ezzarouali
E-mail: b.ezzarouali@montfoort.nl
Tel: 0348 476 400 of 06 23 19 65 11

Oudewater

- U kunt uw vragen stellen via de algemene contactgegevens. Zij zullen u dan doorverwijzen naar de juiste persoon.
- Contactgegevens:
E-mail: gemeente@oudewater.nl
Tel: 14-0348 of 06 34 85 66 999

Lopik

- Als ondernemer kunt u bij *Ondernemer Centraal* terecht voor coaching, advies en financiële ondersteuning. Ondernemer Centraal werkt samen met een adviesbureau dat gespecialiseerd is in de agrarische sector. [Vraag via de website een gesprek aan.](#)
- Daarnaast kunt u met vragen over ondernemen terecht bij de accountmanager bedrijven.
- Contactgegevens:
E-mail: Christian.van.oosten@lopik.nl

IJsselstein

- Als ondernemer kunt u bij *Ondernemer Centraal* terecht voor coaching, advies en financiële ondersteuning. Ondernemer Centraal werkt samen met een adviesbureau dat gespecialiseerd is in de agrarische sector. [Vraag via de website een gesprek aan.](#)

